

Hallintovaliokunta
EDUSKUNTA

Lausuntopyyntöne 16.4.2013

VNS 3 JA 4/2013 VP VALTIONEUVOSTON SELONTEKO EDUSKUNNALLE VALTIONTALouden KEHYKSIstä VUOSILLE 2014–2017

Kehyspäättöksen suurimmat menosäästöt kohdistuvat kuntasektorille.

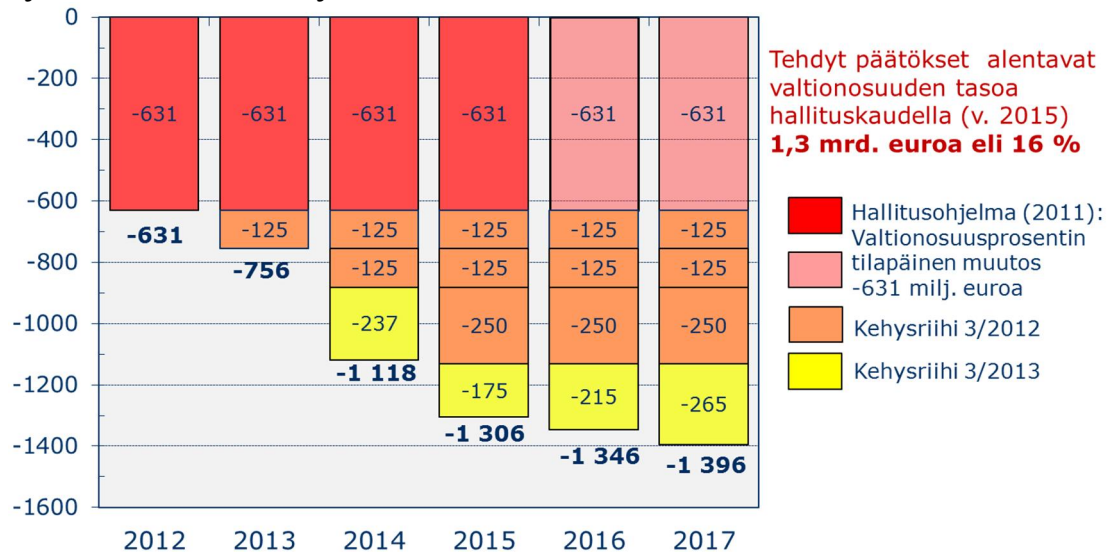
Hallitusohjelmassa (2011) päätetyn 631 miljoonan euron tilapäisen leikkauksen lisäksi kuntien peruspalvelujen valtionosuutta on leikattu vuoden 2012 kehyspäättöksillä siten, että vuonna 2015 valtionosuudet ovat 1,1 miljardia euroa alhaisemmat kuin hallituskauden alussa. Vuoden 2013 kehyksissä päätettiin lisäleikkauksista. Entisten päälle tehtävät lisäleikkaukset merkitsevät peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuvien leikkausten kohoamista 1,4 miljardiin euroon vuonna 2017 (kuvio 1).

Peruspalvelujen valtionosuusleikkauksen lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa valtionosuutta alennetaan kehyskaudella. Vuoden 2012 kehyspäättöksen mukaan opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusindeksi jäädettiin vuodeksi 2013. Vuoden 2013 kehyksissä päätettiin indeksin jäädyttämisestä myös vuodeksi 2014 (kuntavaikutus -54 milj. euroa).

Valtionosuuksiin kohdistuva leikkaus on reilusti yli puolet valtion päättämien menoleikkausten yhteismäärästä. Tämä aiheuttaa laskennallisesti noin 1,4 veroprosenttiyksikön korotuspaineen kunnallisverotukseen.

Leikkaukset kiristävät kunnallisverotusta, nopeuttavat kuntien velkaantumista ja uhkaavat heikentää kuntapalvelujen saatavuutta. Leikkaukset eivät paranna julkisen talouden tilannetta, vaan siirtävät vaikeat säästöpäätökset kunnanvaltuustojen harteille. Vaikka julkisen talouden vakauttaminen on tärkeä asia, ovat näin suuret kuntien valtionosuusrahoitukseen kohdistuvat leikkaukset kohtuuttomia.

Kuvio 1. Hallitusohjelman (2011) ja kehysriihien (2012 ja 2013) vaikutus kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen, milj. euroa

Kuntatalouden näkymät kehyskaudelle

Valtiontalouden kehityksessä esitetyt kuntatalouden kehitysnäkymät vastaavat tämän hetkistä käsitystä kuntien menojen ja tulojen kehityksestä keskipitkällä aikavälillä ilman sopeutustoimenpiteitä. Peruspalveluohjelmassa todetaan:

"Kuntatalouden näkymät lähivuosille ovat huolestuttavat. Vuoden 2012 odotettua heikompi toteutunut kehitys yhdistettynä lähivuosille ennustettuun hitaaseen talouskasvuun ja valtionosuusleikkauksiin merkitsee sitä, että kuntatalous pysyy alijäämäisenä ilman mittavia sopeutustoimia. Kuntatalous ei ole tarkasteluajanjaksolla tasapainossa millään mittarilla arvioituna, koska vuosikate ei riitä kattamaan edes poistoja".

Peruspalveluohjelmataarkastelussa vuosien 2013–2017 toimintamenojen keskimääräiseksi vuotiseksi kasvuksi ennakoidaan 3,6 prosenttia vuodessa. Samalla ajanjaksolla verorahoituksen (kuntien verotulot ja valtionosuudet) ennustetaan lisääntyvän 3 prosenttia vuosittain.

Menojen ja tulojen epätasainen kehitys merkitsee alhaisellakin toimintamenojen kasvulla kuntien vuosikatteen merkittävää heikkenemistä kehyskaudella. Menojen kasvun pitäminen ennustetulla uralla on hyvin haasteellista ottaen huomioon kuntatalouden kustannuspaineet ja kuntapalvelujen kysynnän kasvu.

Kuntien menoja lisäävät myös kehyspäätökseen liittyvät kuntien velvoitteiden ja tehtävien lisäykset. Tehtävälisäyksistä merkittävien on kuntien vastuun kasvattaminen pitkäaikaistyöttömien aktiivinnissa ja rahoituksessa. Työmarkkinatuen rahoitusvastuun lisääminen kunnille kasvattaa kehysten mukaan kuntien kustannuksia 150 miljoonaa euroa vuodessa vuoden 2015 alusta lukien.

Pitkäaikaistyöttömien aktiivoinnin rahoitusvastuun siirto kiristää kuntataloutta kohtuuttomasti. Siirrossa on vähintäänkin varmistettava, ettei tätä kautta kuntataloutta rasiteta arvioitua enemmän. Kunnille on annettava keinot ja luotava riittävät kannustimet vastata aktiivoinnin haasteisiin.

Kehysriihessä hallitus teki vuosia 2014–2017 koskevia veroratkaisuja, jotka lisäävät kuntien verotuloja. Jäteveron tuotto, noin 70 miljoonaa euroa, siirretään kunnille vuoden 2014 alusta lukien. Kiinteistöjen arvostamisperusteiden tarkistaminen ja ikäalennusten alentaminen lisäävät kuntien verokertymää noin 100 miljoonalla eurolla myös vuodesta 2014 lukien. Yhteisöverokannan alentaminen, osinkotulojen verotuksen siirtäminen pääomatuloverotuksen piiriin, vähennysoikeuksien rajaaminen sekä poistojen muutos sen sijaan heikentävät kuntien rahoitusasemaa noin 180 miljoonalla eurolla, ellei osinko - ja yhteisöveron muutoksista johtuvaa kuntien verotulomenetyksiä kompensoida kunnille täysimääräisesti.

Kehyspäätökseen sisältyvä jäteveron tuoton siirto kunnille sekä kiinteistöverojärjestelmän osittaisuudistus vuoden 2014 alusta ovat kuntien tulopohjaa vahvistavina toimenpiteinä oikeansuuntaisia.

Muutokset yhteisöverossa ja osinkoverotuksessa tulee kompensoida kunnille täysimääräisesti hallitusohjelman mukaisesti. Muutosvaikutukset tulee laskea staattisiin laskelmiin perustuen kuten tähänkin saakka.

Kehyspäätöksen muut keskeiset linjaukset

Kuntien kannalta myönteistä on kehysriihessä tehty päätös, jonka mukaan kuntien yhdistymisavustukset ja -selvitykset rahoitetaan kokonaan valtion toimesta. Valtio korvaa myös liitoksista johtuvat valtionosuusmenetykset kokonaisuudessaan.

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamisen kannalta on myönteistä, että kehyspäätöksen mukaan perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen sekä aikuiskoulutuksen rahoitusta koskevat uudistukset sovitetaan valtionosuusuudistuksen aikatauluun.

Kehyspäättöksen mukaan valtiovarainministeriön johdolla valmistellaan kuntalain kokonaisuudistuksen, valtionosuusjärjestelmän uudistuksen ja finanssipoliittisten säädösten valmistelun kanssa yhteen sovitettuja toimenpiteitä peruspalveluohjelmamenettelyn vahvistamiseksi ja uuden kuntatalouden kehystarkastelun kehittämiseksi.

Kehyspäättöksen linjaus kehittää kuntien makrotalouden ohjausta antaa mahdollisuuden parantaa kuntatalouden tilannetta pidemmällä aikavälillä. Kehystarkasteluun tulee sisältyä ministeriökohtaiset kehittämissuositukset, joiden kustannusten tulee mahtua valtiontalouden kehysten lisäksi kuntien kanssa valmisteluihin kuntatalouden kehyksiin.

Erityisen positiivista kuntatalouden kestävyuden kannalta on kehyspäättös, jonka mukaan vuosina 2014-2017 toteutetaan toimintaohjelma, jolla pyritään vähentämään kuntien lakisääteisten tehtävien perusteella säädettyjä velvoitteita. Toimintaohjelman tavoitteena on saavuttaa yhden miljardin euron kokonaisvähennys kuntien ja kuntayhtymien toimintamenoista.

Tavoitteen toteutumisen kannalta merkityksellistä on sisällyttää ohjelmaan ministeriökohtaiset tavoitteet kuntien lakisääteisten velvoitteiden vähentämiseksi. Kuntaliiton tulee olla aktiivisesti mukana tässä työssä.

Kuntien rakennusten korjausvelka on noussut lähes 5 miljardiin euroon. Kuntalaisten ja kuntien työntekijöiden terveyttä vaarantavien kosteusvaurioiden korjaaminen on välttämätöntä ja suhdannepoliittisesti perusteltua.

Peruskorjaushankkeet ovat hyvin työllistäviä ja nopeasti käynnistettäviä. Kosteusvaurioista kärsineiden rakennusten peruskorjauksia tulee vauhdittaa tämän vuoden lisätalousarvioissa valtion rakennusaikaisilla avustuksilla vähintään 200 miljoonalla eurolla.

Tilanteessa, jossa kuntien valtionosuuksia voimakkaasti leikataan, pitäisi huolehtia siitä, että uusien ja laajenevien tehtävien **kustannusvaikutusten arviointia edelleen parannetaan, ja kunnille kompensoidaan lisätehtävät ja tehtävien laajennukset täysimääräisesti.**

SUOMEN KUNTALIITTO

Sanna Lehtonen
kehittämispäällikkö, kuntatalous